

Підтримку надає:

Федеральне міністерство
продовольства і
сільського господарства

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

при Національній асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України

Звіт з аграрної політики

APD/APB/04/2020

Обмеження, які пов'язані з пандемією корона-вірусу - нові ризики та деякі можливості для сільського та лісового господарства України

Др. Фолькер Засе

Київ, травень 2020

Виконавці

Виконавець субпроекту земельних питань

вул. Рейтарська, 29-б, 01030 Київ

Контакти:

АПД Україна

info@apd-ukraine.de

Про проект «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД)

Проект «Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)» реалізується за підтримки Федеральним Міністерством продовольства та сільського господарства (BMEL) з 2006р. і наразі до 2021р. та за його замовленням через виконавця ТОВ ГФА Консалтинг Груп, а також робоче співтовариство, яке складається з ТОВ ІАК Аграр консалтинг (ІАК), Лейбніц-Інституту аграрного розвитку в країнах з перехідною економікою (ІАМО) та ТОВ АФЦ Консультантс Інтернешнл. Реципієнтом проекту виступає Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України «Дорада». При реалізації важливих заходів для розвитку ринку землі, використання державних земельних площ та приватизації АПД працює у кооперації з ТОВ з управління та реалізації земель (BVVG). Бенефіціаром проекту виступає Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Проект має підтримувати Україну в питаннях розвитку сталого сільського господарства, ефективної переробної промисловості та підвищення міжнародної конкурентоспроможності відповідно до принципів ринкової та регуляторної політик та з урахуванням потенціалу розвитку, який виникає в рамках Угоди про Асоціацією між ЄС та Україною. З цією метою Проект має надавати інформацію про німецький, зокрема, східнонімецький, а також міжнародний, європейський досвід з розробки рамкових аграрно-політичних умов, а також з організації відповідних аграрно-політичних установ.

www.apd-ukraine.de

Автор

Фолькер Зассе

Дисклеймер

Цей звіт публікується за відповідальності Німецько-українського агрополітичного діалогу (АПД). Будь-які точки зору та результати, висновки, пропозиції чи рекомендації в дослідженні належать авторам і не обов'язково збігаються з думкою АПД.

© 2020 Німецько-український агрополітичний діалог.
Всі права захищено

Зміст

Вступ.....	4
1 Корона-вірус SARS-CoV-2 - глобальні ефекти	5
2 Державні обмеження та їхній загальний вплив в Україні	6
3 Спеціальні заходи для аграрного та продовольчого секторів.....	8
4 Вплив пандемії корона-вірусу на аграрний сектор України.....	10
5 Вплив на лісове господарство.....	13

Вступ

У цьому звіті представлено вплив корона-вірусу SARS-CoV-2 на українське сільське та лісове господарство. Звіт розроблено на основі новин та попередньо опублікованих досліджень станом на 18 травня 2020 року. Зважаючи на динамічні політичні зміни, звіт може відображати ситуацію лише на короткостроковий період.

Ключові аспекти:

- *Дефіцит обґрунтованих політичних та економічних рішень на основі фактичних даних, які пов'язані з пандемією корона-вірусу, веде до невизначеності та викривлень на аграрних ринках.*
- *Як обмеження, пов'язані з пандемією корона-вірусу в Україні, так і специфічні зміни на світовому ринку, поки що мали лише незначний вплив на виробництво аграрної продукції та міжнародну торгівлю України.*
- *У цьому контексті значення аграрного та продовольчого секторів України - порівняно з іншими галузями економіки, а також у міжнародному порівнянні - продовжуватиме зростати.*
- *Заплановане до цього часу фінансування підтримки аграрного сектору все ще включено до державного бюджету на 2020 рік; зважаючи на економічне навантаження в Україні та досвід ефективності державної підтримки, існують конкретні ризики в реалізації запланованих програм.*
- *Вже існуючі невизначеності або ризики в аграрному секторі України (наприклад, відкриття ринку сільськогосподарських земель, наслідки зміни клімату) посилюються через пандемію корона-вірусу.*
- *Зниження купівельної спроможності може призвести до структурних зрушень у споживанні, а отже, і до зміни цін у продовольчому секторі в бік більш дешевших сегментів (м'ясо птиці, рослинні продукти, традиційні неорганічні продукти тощо).*
- *Міграція сезонних працівників повинна розглядатися як шанс для посилення розвитку сезонних культур (наприклад, вирощування спаржі) в Україні.*
- *Пандемія корона-вірусу посилюватиме дигіталізацію сільського та лісового господарства України та сприятиме розвитку торгівлі продуктами харчування через мережу Інтернет.*
- *Вплив пандемії, як правило, менш виражений у сільській місцевості. Збільшилося навантаження на лісове господарство на територіях, прилеглих, до міст, через підвищене відвідування лісу населенням.*

1 КОРОНА-ВІРУС SARS-CoV-2 - ГЛОБАЛЬНІ ЕФЕКТИ

Корона-вірус SARS-CoV-2, його клінічна картина та летальні випадки –по суті, зосереджені на людей старшого віку. Починаючи з першого виявлення корона-вірусу в Китаї наприкінці 2019 року, цей вірус привернув багато уваги ЗМІ у всьому світі. Виникли значні глобальні політичні обмеження, а також страхи багатьох людей, які відбилися на соціальному житті та економіці всього світу.

Необхідність та ефективність політичних заходів важко оцінити, оскільки не існує науково обґрунтованих та статистично перевірених досліджень щодо специфічних особливостей поширення корона-вірусу SARS-CoV-2 порівняно з іншими вірусними захворюваннями попередніх років.^{1,2}

Сама пандемія була каталізована величезною глобалізацією економічного та соціального життя в останні десятиліття. Дефіцит обґрунтованих підходів до прийняття політичних та економічних рішень призводить до ризиків, які пов'язані з подальшим розвитком загальних ефектів соціального добробуту. Переважний вплив пандемії корона-вірусу на соціальне життя та економіку, в тому числі на аграрний сектор, більше викликаний політичними обмеженнями, а ніж самою хворобою.

У багатьох країнах було обмежено вільне пересування громадян, закриті навчальні заклади та заборонено проведення масових заходів. Господарські, культурні, наукові та спортивні заклади, які приймають відвідувачів, були закриті, а рух пасажирського транспорту радикально обмежений. Крім соціальних та економічних наслідків, також було обмежено діяльність політичних інститутів (наприклад: Верховна Рада) та права на збори.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) передбачає різке зниження виробництва, споживання, корпоративних інвестицій та міжнародної торгівлі. Якщо політичні обмеження триватимуть три місяці без балансуючих факторів, річне зростання світового ВВП може бути на 4–6 відсоткових пунктів нижчим, ніж було б за звичайних умов. Зміни такого масштабу значно перевершать вплив глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. Ця оцінка охоплює лише початкові прямі наслідки у відповідних галузях і не враховує додаткових непрямих впливів³ (наприклад: через банкрутство та безробіття).

Світові фондові ринки відреагували на невизначеність навколо безпрецедентної глобальної пандемії корона-вірусу з девальвацією до 40% протягом місяця; усі головні індекси почали стабілізуватися лише 18-20 березня. Відтоді фондові ринки реагують переважно позитивно.

Світове зниження економічної активності та пасажиропотоку призводить принаймні до тимчасового скорочення викидів парникових газів і, таким чином, позитивно впливає на екологічну ситуацію. Супутниками NASA було зафіксовано зниження рівня діоксиду азоту в повітрі.⁴

¹ <https://biz.liga.net/ekonomika/all/opinion/koronavirusnaya-podnojka-dlya-ukrainskogo-agrobiznesa>

² https://www.leopoldina.org/uploads/tx_leopublication/2020_04_13_Coronavirus-Pandemie-Die_Krise_nachhaltig_%C3%BCberwinden_final.pdf

³ https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126496-

[evgsi2gmgj&title=Evaluating_the_initial_impact_of_COVID-19_containment_measures_on_economic_activity](https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126496-)

⁴ <https://www.dw.com/ru/эпидемия-коронавируса-помогла-снизить-уровень-загрязнения-воздуха-в-китае/a-52598642>

Глобальними переможцями в пандемії корона-вірусу є сфери, в яких використовуються цифрові технології: Інтернет-покупки, використання соціальних мереж, індустрія цифрових розваг, цифрові онлайн-конференції та навчальні онлайн-програми.

Поки світові аграрні ринки були відносно стабільними, хоча згаданий дефіцит у прийнятті політичних рішень на основі фактичних даних, ймовірно, вплине на світові аграрні ринки пізніше. Високий попит на хлібобулочні та макаронні вироби, спровокований обмеженнями під час карантинів, а також побоювання за можливість безперебійної роботи транспортної інфраструктури і портів були головними причинами зростання цін у цьому сегменті харчової галузі.⁵ Існують також обмеження на експорт аграрної сировини у таких країнах, як наприклад: В'єтнам, Казахстан, Китай, Росія та Україна, з метою забезпечення продовольчої безпеки. На тлі невизначеності та очікуваних ризиків у багатьох країнах створюються додаткові запаси аграрної продукції, це може призвести до підвищення цін на аграрну сировину.⁶ Аналогічні реакції можна очікувати на ринках засобів виробництва для сільського господарства.

З іншого боку, в ході пандемії корона-вірусу ціни на енергоносії знизилися, тимчасово навіть до негативних значень. Тож залишається спостерігати, як будуть розвиватися ціни на аграрну сировину та засоби виробництва, залежно від цін на енергоносії. Принаймні до цього часу правдивим було припущення, що низькі ціни на енергоносії йдуть поруч з низькими цінами на засоби виробництва та аграрну сировину.

Через обмеження суспільного життя відбулося зростання обігу роздрібного продажу продуктів харчування. В той час, як інші галузі, такі як гастрономія та туризм практично зупинилися. Зниження купівельної спроможності населення матиме вплив перш за все на продаж промислових товарів, але також призведе до структурних зрушень попиту в продовольчій галузі.

2 ДЕРЖАВНІ ОБМЕЖЕННЯ ТА ЇХНІЙ ЗАГАЛЬНИЙ ВПЛИВ В УКРАЇНІ

Пандемія корона-вірусу потрапила в Україну в часи важкої економічної ситуації. Необхідні кредити МВФ для консолідації державного бюджету пов'язані з важливими проектами реформ (наприклад, відкриття ринку сільськогосподарських земель для іноземців, так званим «антиКоломойським законом»). Без нової програми підтримки від МВФ країні загрожує банкрутство. Є кредитна лінія МВФ у розмірі 8 мільярдів та 2 мільярди доларів з боку Європейського Союзу та Світового банку, яка, однак, залежить від нової угоди МВФ з Україною⁷. Ще одним негативним фактором стало те, що на початку березня 2020 року в Україні змінився уряд. Це значно похитнуло довіру інвесторів до курсу запропонованих урядом реформ.

Уряд України відносно рано відреагував на спалах корона-вірусу, запровадивши суворі карантинні обмеження. 11 березня 2020 року Кабінетом Міністрів України було затверджено постанову «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». 25 березня 2020 року також було оголошено

⁵ <https://landlord.ua/news/iakymy-budut-tsyny-na-ahrosyrovynu-v-period-koronavirusu-agritel/>

⁶ Agrarheute, Mai 2020, Olaf Zinke

⁷ <https://hromadske.radio/news/2020/04/17/ukraina-rozrakhovuie-na-8-mlrd-dolariv-vid-mvf-zelens-kyy>

загальнодержавну надзвичайну ситуацію. Конституційні права громадян не обмежувалися, але надзвичайна ситуація мала дати можливість органам влади діяти швидше. Уряд України очікує, що пік пандемії корона-вірусу відбудеться на початку травня. 4 травня 2020 року Кабінет Міністрів України продовжив карантинні обмеження по всій країні до, принаймні, 22 травня 2020 року.⁸

Ця Постанова обмежує вільне пересування громадян, закриває навчальні заклади та забороняє проведення масових заходів. У громадських місцях необхідно мати при собі маски та посвідчення особи. Господарські заклади, які передбачають прийом відвідувачів, закриті. Крім того, був докорінно обмежений пасажиропотік, а місцевий громадський транспорт залишався доступним для людей, які займаються стратегічно-важливою діяльністю. Пересування власними автомобілями здійснюється в звичайному режимі та без будь-яких обмежень. Комерційні заклади, які є стратегічно важливими і забезпечують населення продуктами харчування та товарами першої необхідності (наприклад, продуктові магазини, аптеки, АЗС, відділення поштового зв'язку, банкомати) продовжують працювати, але за дотримання масочного режиму та дистанції. Товарні перевезення, важка промисловість, ІТ-сектор та аграрний сектор також продовжують працювати.

Поширення респіраторної хвороби, що викликана корона-вірусом, також призвело до значних обмежень у повсякденному житті в Україні. 24 квітня 2020 року прем'єр-міністр, Денис Шмигаль, представив план поступового послаблення обмежувальних заходів в зв'язку з пандемією корона-вірусу на період після 11 травня 2020 року, який включає п'ять етапів: на першому етапі відкриваються парки, перукарні, роздрібна та оптова торгівля непродовольчими товарами та поновлюється діяльність юридичних фірм.

Крім соціального та економічного впливу, пандемія корона-вірусу також впливає на політичні інститути. Так, пандемія корона-вірусу впливає на ефективність законодавчої діяльності Верховної Ради через обмеження права на збори для громадян, а отже, на їхню здатність виявляти свою волю. В німецькому виданні «Frankfurter Allgemeine Zeitung», експерт по Україні Роберт Кірхнер з берлінського аналітичного центру Economics назвав корона-вірус у цьому контексті «прискорювачем реформ».⁹

Як зазначається у доповіді МВФ, країни з перехідною економікою, до яких належить Україна, «постають перед серйозним шоком для попиту на зовнішніх ринках, різким погіршенням глобальних фінансових умов і падінням цін на сировину». У цьому контексті МВФ очікує, що валовий внутрішній продукт (ВВП) України у 2020 році зменшиться на 7,7 %. Отже, інфляція цього року складе 4,5%, а рівень безробіття - 10,1%.¹⁰ Уряд України більш оптимістично налаштований щодо економічної ситуації. У своєму додатковому бюджеті, який був прийнятий у середині квітня 2020 року, він передбачає зниження ВВП лише на 3,9%. У той же час дефіцит бюджету може збільшитися до 7,5% ВВП або близько 11 млрд. доларів США.

За даними Торгово-промислової палати України, 600-700 тисяч компаній та підприємців тимчасово припинили свою роботу,¹¹ близько 3,5 мільйона працівників

⁸ <https://www.pravda.com.ua/news/2020/05/4/7250370/>

⁹ https://ukraine.ahk.de/fileadmin/AHK_Ukraine/Publikationen/AHK_Newsletter_4_2020_DE.pdf

¹⁰ <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2020/04/14/659382/>

¹¹ <http://urb.org.ua/predstavniki-biznesu-ta-analitichnih-czentriv-zaproponovali-bilsh-efektivnu-model-karantinu/>;
<https://uccr.org.ua/>

були відправлені у відпустку за власний рахунок. Мало хто з українців має достатні фінансові резерви, щоб довго жити без основних доходів.

Від початку пандемії корона-вірусу до 24 квітня 2020 р. 127 400 осіб було зареєстровано як безробітні. 27 квітня 2020 р. кількість безробітних, зареєстрованих в центрі зайнятості, становила 38%, що більше, ніж за аналогічний період попереднього року.¹² У той же час пандемія корона-вірусу призводить до значних втрат для державного бюджету на необхідності фінансування додаткових державних потреб.¹³

Багато українських трудових мігрантів втратили роботу в Польщі та інших країнах і тепер повертаються в Україну. Це також навантажує поточний баланс України. Світовий банк перерахував від українських трудових мігрантів близько 16 мільярдів доларів у 2019 році в Україну. З іншого боку, мігранти, що повертаються, зі своїм міжнародним ноу-хау досвідом створюють значний потенціал для українського ринку праці.

За рахунок збільшення видатків здійснюється фінансування припинення кризи та компенсація податкових втрат.¹⁴ Незважаючи на обмежені фінансові ресурси уряду, Кабінет Міністрів розпочав різні заходи для зменшення економічного та соціального впливу пандемії корона-вірусу, в т.ч. На позачерговому засіданні Уряду було ухвалено постанову «Про виділення коштів для надання фінансової допомоги Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття».¹⁵

Фонду було надано додатково 6 млрд. грн. (приблизно 200 млн. євро) для наступних цілей:

- 1,3 млрд. грн. на допомогу по безробіттю;
- 4,7 млрд. грн. на виплату допомоги по частковому безробіттю.¹⁶

3 СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ДЛЯ АГРАРНОГО ТА ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРІВ

Суворі політичні реакції, спрямовані на стримування пандемії корона-вірусу, мали глибокий вплив на економіку та суспільне життя людей. Аграрний сектор, ймовірно, зазнає меншого негативного впливу, ніж інші сектори економіки¹⁷. У цьому контексті через пандемію корона-вірусу відбудеться значне зростання значення аграрного сектору в структурі економіки України.

Урядом була прийнята Постанова від 11.03.2020 р. «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» про спеціальні елементи, пов'язані з аграрним сектором та харчовою промисловістю. Наприклад, постачання засобів

¹² <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3014667-z-pocatku-karantinu-bezrobotnih-v-ukraini-pobilsalo-na-127-tisac.html>

¹³ Державна служба зайнятості

¹⁴ https://biz.ligazakon.net/ua/analytics/194260_podatkov-novats-u-zvyazku-z-karantinom

¹⁵ <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=46a2cacc-5ad6-436f-81c9-909b65de3104&title=UriadVidiliv6-MlrdGrnDliaFinansuvanniaDopomogiPoBezrobittiu>

¹⁶ <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=46a2cacc-5ad6-436f-81c9-909b65de3104&title=UriadVidiliv6-MlrdGrnDliaFinansuvanniaDopomogiPoBezrobittiu>

¹⁷ <https://infagro.com.ua/ua/2020/03/30/andriy-yarmak-ekonomist-investitsiyynogo-viddil-u-fao-koronavirus-globalna-ekonomichna-kriza-ta-yih-vpliv-na-agrobiznes/>

виробництва та техніки для сільського господарства було чітко виключено з обмежень. Індивідуальні підприємці, в т.ч. багато сільськогосподарських підприємств також подають свої податкові декларації із запізненням на три місяці. 289 роздрібних ринків, що займають значну частку в продажу овочів, фруктів та продуктів тваринного походження, були закриті. Усі продукти в супермаркетах, які раніше розфасовувалися покупцями в залежності від їхніх потреб (наприклад, хліб, овочі та фрукти на вагу, солодощі та печиво тощо), пропонуються вже упакованими.

Власні дослідження проєкту «Німецько-український агрополітичний діалог», на основі опублікованих в Україні статистичних даних, вказують на те, що поширення корона-вірусу SARS-CoV-2 є менш інтенсивним у сільській місцевості. Причиною цього є, мабуть, менша щільність населення, відносно менша кількість міжнародних поїздок, а отже, зменшення можливих шляхів для подальшого зараження та поширення пандемії. У той же час впровадження карантинних обмежень у сільській місцевості відбувається більш спокійно.

Що стосується аграрного сектору, то були вжиті деякі спеціальні заходи. Так, у зв'язку зі страхом населення перед недопостачанням продуктів харчування до мереж роздрібної торгівлі із початком пандемії корона-вірусу значно зріс продаж гречки. 2 квітня 2020 року Кабінет Міністрів України призупинив експорт гречки до 1 липня 2020 року.¹⁸ У той же час Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України планує заходи щодо розширення площ для вирощування гречки.¹⁹

Між міжнародними продавцями пшениці та Міністерством економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України 30.03.2020 року було узгоджено верхню межу в 20,2 мільйона тонн пшениці на експорт у 2019/2020 господарському році. 13 травня 2020 року Прем'єр-міністр України, Денис Шмигаль, заявив, що запаси на шість місяців повністю забезпечуються внутрішнім постачанням пшениці і необхідності обмежувати експорт немає.²⁰

Відповідно до Закону Кабінету Міністрів від 30.03.2020 № 540-IX²¹ поновлено державне регулювання цін на так звані соціальні продукти (включаючи гречку, цукор, борошно, молоко, хліб, яйця), вісім лікарських засобів та два медичні засоби захисту (маски та рукавички).²²

Підтримка для сільського господарства, передбачена державним бюджетом на 2020 рік, залишилися - незважаючи на вищезазначене. За державною програмою подолання економічних та соціальних наслідків, які пов'язані з пандемією корона-вірусу № 1201150 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» від 19 лютого 2020 р. було затверджено фінансову підтримку на рівні бл. 4 мільярдів гривень (близько 4 євро / га приватної сільськогосподарської площі).²³

Зокрема, підтримка для аграріїв передбачена за програмами:

¹⁸ Додаток 1 Постанови 1109 «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2020 рік»

¹⁹ <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-vviv-kvotuvannya-na-eksport-grechki-do-1-lipnya-2020-roku>

²⁰ №20, АПК Інформ, с. 6

²¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>

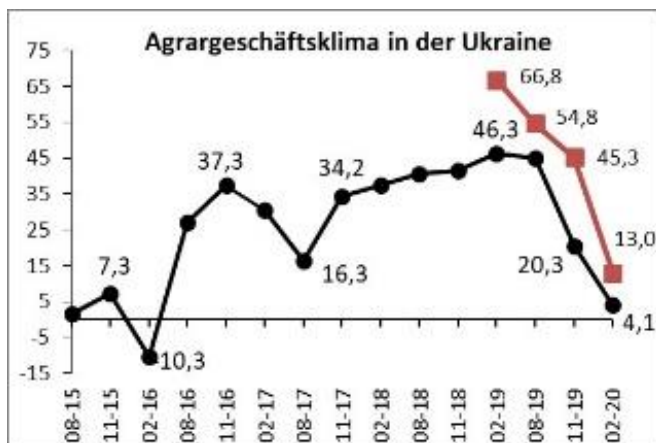
²² https://zn.ua/ECONOMICS/kabmin-vvel-gosregulirovanie-cen-na-produkty-pervoy-neobhodimosti-spisok-351207_.html

²³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68456

- розвитку тваринництва (1 млрд грн);
- часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва (1 млрд);
- фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів (1,2 млрд грн);
- розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства (400 млн грн);
- підтримки розвитку фермерських господарств (380 млн. грн)
- підтримка сімейних домогосподарств (20 млн. грн).^{24, 25}

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України розраховує, що цьогорічна підтримка для аграрного сектору також допоможе інвестувати 14,7 млрд. гривень в економіку України та створити понад 85 тис. нових робочих місць.²⁶

4 Вплив пандемії корона-вірусу на аграрний сектор України

Репрезентативне опитування, яке регулярно проводилось проектом «Німецько-український агрополітичний діалог» серед сільськогосподарських виробників (чорний) та аграрних місцевих адміністрацій (червоний) в Україні (див. рисунок), вже продемонструвало вражаюче погіршення аграрного бізнес-клімату в лютому 2020 року.

Можна припустити, що на цю оцінку фермерів вплинула невизначена ситуація у зв'язку із земельною реформою та очікуванням глобальної економічної кризи внаслідок пандемії корона-вірусу.

Державні обмеження, які були накладені через пандемію корона-вірусу в березні 2020 року, вплинули на українське сільське господарство додатково до тривалої посухи у квітні, з відповідними проблемами у підготовці до весняного посіву та невизначеностях у зв'язку з поступовим відкриттям ринку сільськогосподарських земель в Україні. У той же час пандемія корона-вірусу має менший вплив у сільській місцевості, ніж, наприклад у містах. Зокрема, через меншу залежність від місцевого громадського транспорту. У цьому відношенні можна припустити, що пандемія корона-вірусу менше вплине на аграрний сектор та лісове господарство з їхніми децентралізованими структурами, ніж на інші галузі економіки.

Незважаючи на пандемію корона-вірусу, усі галузі сільського та лісового господарства в Україні продовжують працювати і виробляти продукцію без помітних обмежень.

²⁴ <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e463c325-6c7b-4cfe-ae0d-30b135c3e9f8&title=UriadViznachiv8-OsnovnikhNapriamivPidtrimkiAgrariivNa2020-Rik>

²⁵ <https://landlord.ua/news/ahrariiam-zberehly-4-mlrd-derzhpidtrymky/>

²⁶ <https://www.unn.com.ua/uk/news/1863577-minekonomrozvitku-podyakuvav-vr-za-pidtrimku-agrariyiv>

За прогнозами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, площі сільськогосподарського призначення, які обробляються під час весняно-польової кампанії 2020 року не зменшаться²⁷. За прогнозами аналітиків агентства АПК-Inform²⁸ очікується, що площі, які засіяні зерновими та олійними культурами в Україні в 2020 році, становитимуть приблизно 15 млн. га, з них 7,6 млн. га будуть зайняті під озимі культури (-3% до попереднього року) та 7,4 млн. га під ярими культурами (-2% до попереднього року). Зокрема, прогнозується зменшення посівної площі пшениці та ячменю, тоді як під кукурудзу очікується збільшення посівних площ на 4%. До 7 травня 2020 року дефакто було засіяно 13,1 млн. га, що становить приблизно 86% прогнозу. Крім того, враховуючи погодні умови, очікується, що середня урожайність зернових в 2020 році досягне лише 47,2 ц /га; а це на 4% менше, ніж у 2019/20 господарському році. Загальне виробництво зернових та бобових культур в Україні у 2020/21 маркетинговому році очікується лише на рівні 68,7 млн.т, що на 9% менше, ніж у поточному році.

Незважаючи на те, що в даний момент через утворення заторів на кордонах України відбуваються затримки в переміщенні вантажів, жодних помітних порушень у міжнародній торгівлі поки не відмічається.

Експорт аграрної сировини з України в першому кварталі 2020 року склав 5,7 мільярдів доларів США, що в середньому на 6% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Збільшився експорт аграрної продукції:

- Жирів та олії на 235,1 млн. доларів США (+ 19%),
- Готових продуктів на 74,8 млн. доларів США (+ 9%),
- Продукції рослинництва на 49,3 млн. доларів США (+ 2%).
- Соняшникової олії на 193,1 млн. доларів США або + 17%,
- Кукурудзи на 148,6 млн. доларів США (+ 8%),
- Ячменю на 58,7 млн. доларів США (+ 132%).

Зменшився експорт аграрної продукції:

- Ріпаку на 69,1 млн. доларів США (-97%),
- Сої на 50,4 млн. доларів США (-19%),
- Пшениці на 25,2 млн. доларів США (-4%),
- Продукції тваринництва 39,9 млн. доларів США (-15%).

Негативні результати для продуктів тваринного походження, зокрема, спричинені зниженням експорту яєць з України на 13,1 млн. доларів США (-36%) та м'яса птиці на 10,5 млн. доларів США (-7%). Така ситуація була спричинена тимчасовою забороною експорту через спалах пташиного грипу в Україні.

У той же час імпорт аграрної продукції з січня по березень 2020 року становив 1,7 млрд доларів США, що на 18% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

²⁷ <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5a109c6b-9859-4775-ac7b-e728d9e88238&title=Posivna2020-VzhePosiianoTretinuYarikhKultur>

²⁸ №20, 2020, АПК Інформ

Цей результат був зумовлений, зокрема, збільшенням імпорту:

- Сиру на 26,3 млн. доларів США (+100%),
- Картоплі на 19,8 млн. доларів США (у 12 разів),
- Цитрусових на 16,4 млн. доларів США (+ 21%),
- Сухого молока (+119%).²⁹

Ще не зрозуміло, чи існує прямий зв'язок між пандемією корона-вірусу та розвитком торгівлі в аграрному секторі України у першому кварталі 2020 року, говорилося раніше.

Також немає дефіциту та проблем у забезпеченні населення продуктами харчування. За даними служби статистики України, індекс споживчих цін у першому кварталі 2020 року зріс на 2,6% порівняно з попереднім роком та у березні 2020 року лише на 0,8% порівняно з лютим 2020 року.

Закриття майже 300 роздрібних ринків в Україні та часткове обмеження громадського транспорту призвели, з одного боку, до великих втрат для дрібних аграрних виробників та до збільшення продажів у мережах супермаркетів. У деяких випадках для органічного землеробства були позитивні наслідки, оскільки постійні клієнти роздрібних ринків забезпечують себе - принаймні тимчасово - через інтернет-замовлення та поштові відправлення замовлень від органічних виробників.³⁰ З іншого боку, окремі найменші виробники забезпечують власні потреби в сільській місцевості і, таким чином, сприяють продовольчій безпеці України навіть у надзвичайні кризові часи.

Зниження купівельної спроможності може призвести до структурних зрушень у споживанні і, таким чином, до зміни цін у харчовій галузі у бік більш дешевших сегментів. Наприклад, серед м'ясних продуктів перевага буде надаватися птиці, також відбудеться заміщення споживання м'ясних продуктів рослинними. Більше за інші може постраждати м'ясна галузь, адже попит на дорожчі види м'яса може помітно знизитися. При цьому галузь птахівництва має навіть шанси виграти, тому що представляє найдешевший вид м'яса. Втрати може понести і молочна галузь, особливо ті її сегменти, які орієнтовані на виробництво дорогих сирів та інших продуктів з високою доданою вартістю. Цілком ймовірно, що ціни на молочний білок і жир знову зближаться, оскільки жир (тобто вершкове масло) в останні роки був значно дорожчим, ніж молочний білок.^{31,32}

Особливі ефекти очікуються в галузі органічного землеробства. Цей сектор демонструє відмінні результати роботи за останні роки, як у розвитку виробництва, так і в експорті органічної продукції. Пандемія корона-вірусу значно ускладнює отримання необхідних сертифікатів та відповідний моніторинг цих сільськогосподарських господарств.

Своїм «Інформаційним повідомленням щодо перевірки контрольних сертифікатів у часи COVID-19» від 30 березня 2020 року Єврокомісія скасувала суворий регламент щодо перевірок сертифікатів на імпорт до ЄС. Оригінали

²⁹ <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3010522-import-molocnih-produktiv-zbilsivsa-majze-na-168.html>

³⁰ The Impact of COVID-19 on the Organic Sector in Ukraine, Assessment by the German-Ukrainian Cooperation in the field of Organic Agriculture (COA)

³¹ <https://infagro.com.ua/ua/2020/04/26/nagoduvati-vsih-samim-z-golodu-ne-vmerti/>

³² <https://agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-kilkist-vrh-zmensilas-na-72>

документів більше не потрібно подавати на митницю, натомість вони приймаються як онлайн-документи з електронними підписами. Це рішення наразі діє до 1.06.2020 року.³³

В період пандемії корона-вірусу виникає новий потенціал для розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні. Так як виникає нова потреба в консультуванні, наприклад, щодо використання спеціальних додаткових інструментів для підтримки фермерів або щодо організації продажу своєї продукції із використанням новітніх ІТ-інструментів та технологій.

5 Вплив на лісове господарство

За останні кілька місяців в Україні значно зросла кількість лісових пожеж, що охопила наразі порівняно з середнім рівнем за попередні роки майже на 30 000 га більше. Причинно-наслідкового зв'язку між пандемією корона-вірусу та підвищеним рівнем лісових пожеж встановити неможливо, але навантаження на ліси від відвідування їх населенням у зв'язку з пандемією корона-вірусу збільшується. Небезпека виникнення лісових пожеж зросла через те, що відбувається недотримання правил поведінки з відкритим вогнем та заборони на паління сухої трави. Виходячи з цього, Верховна Рада України нещодавно призначила штрафи в розмірі 150 000 гривень (близько 5 тисяч євро) за всі види відкритого вогню.

Збільшення витрат на стримування пандемії корона-вірусу та подолання її економічного впливу також може обмежити державне фінансування робіт в лісовому господарстві. Поки що це фінансування в основному використовувалося для здійснення заходів з охорони лісу, а також для запобігання та контролю лісових пожеж. Тому слід очікувати негативних наслідків для лісівництва України, які, з одного боку, можуть зменшити економічні активи в лісовому секторі, а в довгостроковій перспективі можуть погіршити надання товарів та послуг з лісового сектору (деревина та державні послуги).

У сільській місцевості - у зв'язку із втратою доходу серед населення через пандемію корона-вірусу - все частіше слід очікувати крадіжок деревини для приватних цілей, завдяки чому організоване вивезення сухої деревини може мати позитивний вплив на ліс (наприклад, для запобігання лісовим пожежам).

До речі, вищесказане щодо загальних тверджень про вплив пандемії корона-вірусу у сільській місцевості стосується також і лісового господарства.

³³ The Impact of COVID-19 on the Organic Sector in Ukraine, Assessment by the German-Ukrainian Cooperation in the field of Organic Agriculture (COA)